

KS. FRANCISZEK SZULC, *Struktura teologii judeochrześcijańskiej w świetle badań Jeana Daniélou*, Lublin 1982, ss. 168.

Jakkolwiek bibliografia judeochrześcijańska jest dzisiaj wcale pokazna (zob. F. Manns, *Bibliographie du judéo-christianisme*, Jérusalem 1979), to jednak prac z tej dziedziny w literaturze polskiej — nie licząc drobnych przyczynków — nie notowało się. Właściwie dopiero ks. F. Szulc wypełnił tę lukę swoją pracą doktorską, którą odpowiednio przededagował i poprawił w formie starannie wydanej książki przez Redakcję Wydawnictw KUL metodą składopisu IBM. Autor poddał wnikliwej analizie dorobek naukowy wybitnego teologa francuskiego, Jeana Daniélou SJ (1905—1974), którego należy uważać za twórcę nauki o judeochrześcijaństwie. Wiadomo, że Daniélou zainteresował się tym zagadnieniem w związku z odkryciami w Qumran (1947). W swoich pionierskich pracach starał się on dowieść istnienia pierwotnej teologii chrześcijańskiej, którą nazwał teologią judeochrześcijańską. Jest Daniélou twórcą kulturowego pojęcia judeochrześcijaństwa. Autor rozpatruje poglądy Daniélou uwzględniając także innych badaczy judeochrześcijaństwa, zwłaszcza z franciszkańskiej szkoły biblijnej w Jeruzolimie, takich jak P. E. Testa czy P. Bagatti. Używając pojęcia „struktura” w tytule pracy autor wytyczył sobie cel: rekonstrukcja i syntetyczne ujęcie systemu metodologicznego teologii judeochrześcijańskiej, jak również badania zmierzające do ukazania struktury semickiej tej teologii (zob. s. 14).

Autor podzielił pracę na trzy rozdziały odpowiadające niejako trzem etapom badań. W pierwszym etapie badań została poddana analizie cała twórczość J. Daniélou poświęcona teologii judeochrześcijańskiej. Autor omówił również w rozdziale pierwszym źródła do poznania teologii judeochrześcijańskiej: apokryfy S i NT oraz pisma Ojców Apostolskich. Bezpośrednie badanie struktury metodologicznej teologii judeochrześcijańskiej, obejmujące hermeneutykę i spekulację judeochrześcijańską, przeprowadził autor w rozdziale drugim i trzecim. Na etapie badań hermeneutycznych autor zatrzymał się nad pojęciami targumu, midraszu i peszeru. Przy pomocy bowiem tych struktur myślenia dokonywała się aktualizacja treści Starego Testamentu w świetle wiary chrześcijańskiej. „W myśli semickiej i biblijnej priorytet otrzymuje historia, konkretne wydarzenie, a wszelkie ujęcie słowne jest wtórne (...) metody interpretacji tekstu w hermeneutyce judeochrześcijańskiej są uwarunkowane semickimi strukturami myśli” (s. 149). Podobnie semicki charakter posiada typologiczna interpretacja historii zbawienia. Typologia jest tworem myśli semickiej, podczas gdy alegoria została zrodzona w myśli greckiej. „Warto zwrócić uwagę — pisze autor (s. 149 n) — na wewnętrzne powiązania hermeneutyki słowa i hermeneutyki wydarzenia w teologii judeochrześcijańskiej, co może stanowić twórczą inspirację dla współczesnych poszukiwań bardziej integralnej hermeneutyki teologicznej”. Rozdział trzeci poświęcił autor badaniu struktury spekulacji judeochrześcijańskiej. Został tu najpierw przedstawiony pewien schemat kosmiczny, płynący z apokaliptyki żydowskiej. Na tym tle omówiono zejście Logosu z nieba na ziemię, zstąpienie Chrystusa do otchłani i Jego wniebowstąpienie. Dalej autor przedstawił udział angelologii w formowaniu się nauki o Trójcy Świętej oraz powiązania chrystologii i pneumatologii.

W sumie otrzymaliśmy wartościową próbę systematycznego ujęcia teologii judeochrześcijańskiej w aspekcie metodologicznym. Cieszy szczególnie fakt, że zostało to dokonane na gruncie naszej rodzimej teologii. Dlatego autorowi należą się szczerze gratulacje! Bibliści powinni szczególnie zainteresować się wynikami tych badań.